

rije XVI. Godine 1841. dođe sin mu Guido u Rim, i bi dva puta primljen od pape u privatnoj audienciji: papa ga pozdravi kao „sina velikog oca,“ koji je napisao „Athanasiusa,“ blagoslovi usrdno njega i cijelu obitelj i pokloni mu dva raspela, jedno za njega, a drugo za oca.

Svanula burna godina 48. i donijela revoluciju, što ju je Görres kratkovidnim vladama već davno i toliko puta prorokao. Bila je to posljednja godina njegova zemskog života. U siječnju oboli, a u bolesti još više se pokazala, kako je duboko shvaćao kršćanstvo. Često mu se na njegovu želju čitalo Sveto Pismo, osobito divne one poslanice sv. Pavla. Najvolio je ono mjesto: „Hvala pak Bogu, koji nam je dao pobjedu po Gospodu našem Isusu Kristu“ (I. Kor. 15, 57). Desetak dana trajala je bolest, i 29. siječnja ujutro držeći u rukama papino propelo preminu plemeniti vitez Kristov, dok je vjerni mu učenik profesor Haneberg za njega služio sv. Misu, a rodbina klečeći uz samrtnu postelju molila molitve za umiruće. Osam je dana pred smrt primio s velikom pobožnošću svetotajstva.

Zahvalni mu je njemački narod podigao spomenik u najveličanstvenijoj građevini domovine, u kölnskoj katedrali. Na krasnom prozoru južne poprečne lađe naslikan je Görres gdje ponizno kleči do nogu Bl. Gospe, koja drži malog Isusa u naručju. Kraj njega stoji zaštitnik mu sv. Josip, niže kleče sv. Bonifacije, apostol Njemačke, i car Karlo Veliki, kao zastupnici Crkve i države, za kojih je slogu i dobro veliki pokojnik vojevao sav svoj vijek. Potpis glasi: „*Catholicae veritatis in Germania defensori glorioso: Slavnom braniču katoličke istine u Njemačkoj.*“

M. V.

Kod modernih.

I. Kozelj. D. I. Travnik.

Poznati Engleski konvertit Robert Hugo Benson prikazao je u dva svoja romana budućnost vjere i Crkve na ovom svijetu. U prvom romanu Gospodar svijeta (Lord of the World) koji je preveden i na hrvatski jezik, moderna kultura bez vjere i Boga istisne kršćanstvo iz Europe, stjera na ga uski komad zemlje u Palestini, gdje mu iz zrakoplova kuša zadati posljedni udarac i tako svojom tehnikom i materijalnom kulturom srušiti idejno kraljevstvo sazidano na pećini Petrovoj. Ali uzalud. Već prije doživi ta kultura svoj bankrot u ženi jednoga od protagonista Antikristove armade, kad si na vršku te kulture zadaje smrt; „a sad se u odlučni čas pojave znakovi dolaska Kristova, a truba anđeoska zatutnji pozivajući sve ljude pred sudište Sina čovječjega.“

U drugom se romanu drama razvija povoljnije, čvor se rješava sretnije. Moderno čovječanstvo preboli krizu u kojoj se nalazi, idejna moć kršćanstva istisne materijalističke i poganske nazove

sadašnjosti. Samo pedeset do sto godina nalazimo se iza ovog našeg doba, a svijet se potpuno preobrazio. Svim žilama javnog i privatnog života struji pravi kršćanski duh s mladenačkom svježinom, a čovjek se čudom čudi, kako se za nekoliko decenija u mišljenju ljudskog roda mogla zbiti tolika promjena: tako duboka vjera, tako pravilno shvaćanje našeg odnošaja spram Boga i Crkve.

Benson je ovim romanima prikazao najveličanstveniju borbu, što se bije u carstvu ideja, borbu koja i te kako potresa srcem i umom svakog misaonog čovjeka, a temelj je i pozadina svih drugih bojeva. Dokaz je tomu živi interes, s kojim je publika prihvatila ova djela.

Rezultati romana oprečni su, pa se čitalac nehotice pita, kojemu od njih da dosudi palmu istine.

Prvi je roman mnogo glasovitiji; pobudio je čitavu senzaciju. Mnogi su u njem nazrijevali proročko otkrivanje budućnosti; pogotovo, jer je i mistička duša velikog ruskog filozofa Vladimira Solovjeva slično zamišljala svršetak ove veličanstvene svjetske tragedije. Benson je romanom „Gospodar svijeta“ u pjesničko ruho zadoeo prikrivenu bojazan mnogih: kako će naime kršćanstvo gubiti poziciju za pozicijom u javnom životu, kako će ga ostavljati narod za narodom, dok se ne sakrije opet u katakombe. Učinak je „Gospodara svijeta,“ kažu, bio kod mnogih tako porazan, da je Benson napisao onaj drugi roman, da paralizuje kobno djelovanje prvoga.

I zbilja, odviše pesimističko motrenje budućnosti štetno bi moglo utjecati na duhove i oslabiti polet i nadu u pobjedu, koja nam i te kako treba u titanskoj borbi oko obnove modernog društva u Kristu. A ne manjka drugom romanu ni realna podloga. Nije nemoguće, da svijet opet nađe Krista, „put, istinu i život“ svoj, da se vrati natrag u krilo jedino spasonosne Crkve. Zasada se doduše boj još uvijek bije nejednakim sredstvima i silama, no jednako žestoko i s promjenljivom srećom. Što na katoličkoj strani nedostaje materijalnih sredstava, to nadopunja svježi i požrtvovni duh vjernika i pomoć odozgo. I mnoge činjenice i pojave naviještaju nam, da bi mogao doći veliki preokret u javnom mišljenju ljudskom. Mi ćemo da ovim člankom svratimo pažnju naših čitatelja u glavnom samo na dvije pojave, a to su: amo posvemašnje nezadovoljstvo sa sadašnjim stanjem, a onamo živa čežnja za vjerom i Bogom.

I.

U prošlom se već stoljeću sjediniše razne, sebi oprečne, no u nijekanju Stvoitelja složne struje i filozofski sistemi u jednu veliku cjelinu, da protiv kršćanskog svjetovnog nazora postave novi, moderni svjetovni nazor.

Sve nadosjetno, sve što se ne može experimentalno dokazati, sve to, govorahu, za nas ne postoji. Svijet je u sebi zaokružena cjelina, vasiona, koja ne dopušta, da itko izvan nje dira u njezine vječne krugove. Ona sama od sebe živi, djeluje i razvija se do sve veće savršenosti. . . Veličajne tečevine, do kojih neumorno istra-

živanje dovede čovjeka, neslućena otkrića, sve je to pobudilo u čovječanstvu nadu, da je čovječji duh otkrio čarobni ključ, koji će otvoriti sve umijeće i sve riznice bogate naravi. I tako će čovjek odgrnuti onaj tajinstveni veo s prirodnih tajna, za kojim neuki pomišljahu Boga, prodrjet će u najdublje dubine realnosti te će si svojom tehnikom i pronađenim bogatstvom prirode urediti život što lagodnije, stvorit će si raj na zemlji. A onda će opojen obiljem sreće uskliknuti s Nitzscheom: „Bog je umro, sve je dozvoljeno;“ — postat će pravi nadčovjek.

I već je nadrifilozof Haeckel u predgovoru svog djela „Die Entwicklungsgeschichte des Menschen“ slavadobitno intonirao himnu pobjede: „U silnoj kulturnoj borbi, u kojoj s ponosom sudjelujemo, ne možemo mukotrpnj istini namaknuti boljeg saveznika od povjesnice razvitka čovječjeg roda, jer je ona čvrsta obrana u borbi za istinu. Cijeli se niz dualističkih sofizama obara u ništa pod udarcima ovog monističkog topništva, a ponosna, sjajna zgrada rimske hijerarhije, veličanstvena, čvrsta kula nepogrješive dogmatike ruši se kao kuća od papira. Čitave biblioteke pune crkvene znanosti i nadrifilozofije rasplinjuju se u ništa, netom ih mi rasvijetlimo suncem povijesti evolucije čovjeka.“ Zato nadodaje Ostwald: „Prvo načelo životne filozofije mora da je: odstraniti iz života svaku misao na prekogrobni život i udesiti ga tako, kao da je sa smrću sve svršeno.“ I živa fantazija optimista već je sanjala o blaženoj budućnosti, što nas čeka. O budućnosti, gdje će se raskinuti okovi katoličke Crkve, a svuda zavladati religija humaniteta. O budućnosti najvećeg materijalnog blagostanja, o sreći bez Boga. Države, gradovi i sela, sve će to biti sretno i blaženo bez Boga. Ta i seljak dandanas znade,“ veli cinički učenik Haeckelov Schneider, „da napredak njegove ljetine zavisi o obrađivanju tla, o gnojenju i ostalim okolnostima, i da molitvom neplodno tlo ne postaje plodno.“ (Ko da katolici prije Haeckela nisu toga znali!)

Pobjedonosno je započeo ateizam svoj put, i masa opojena već samom nadom oduševljeno mu je klicala. No doskora je imalo doći razočaranje. Ateizam nije zadovoljio ni uma ni srca ljudskoga.

Uzalud je Haeckel deklamirao, kako su sve zagonetke svijeta riješene; protiv njega postavio je Du Bois-Reymond svojih sedam neriješenih zagonetaka i stavio pred njih svoj očajni „Ignoramus et ignorabimus. Ne znamo, nit ćemo ikad znati!“ I moderni njemački filozof Fridrik Paulsen iskreno priznaje: „Onaj optimizam, koji se nadao, da će eksaktna znanost riješiti sve zagonetke svijeta i života, uzmiče na svim linijama. Bijaše dakako zaobluda! — Nada, da će eksaktna znanost objasniti bit stvari, izjalovila se. . . Ako se svjetovni nazor ima osnivati na eksaktnoj znanosti, tad ga se možemo za uvijek odreći.“ Zato veli Tolstoj: „Tražio sam odgovora po cijelom kraljestvu ljudskih znanosti, tražio sam ga dugo vremena i s grozničavim čeznućem, tražio sam ga ne površno, nego s najvećom savjesnošću, uporno, dan i noć, tražio sam ga

kao čovjek, koji stoji kraj ponora te bi se rad spasio, tražio sam odgovor, ali ga nisam našao.“

A toliko željena sreća? Što bi od nje? Ta sreća, to je ipak bio cilj, za kojim su toliko čeznuli, kako lijepo priznaje danski pjesnik i konvertita Jörgersen u svojoj prekrasnoj knjižici „Die Lebenslüge und die Lebenswahrheit.“ Da, prijatelji, nismo išli tražiti istinu, kad smo ostavili Krista. Da smo istinu htjeli, mogli smo sačuvati našu vjeru i ne proći kroz toliko suvišnih evolucija. No mi smo htjeli sreću, a sreća nam je bila sloboda, slobodna misao, slobodni moral. . . No nažalost sreće nismo našli. Na zlatnim vratima bezvjerja stajaše smrt. I kad zakoračismo unutra, rastali smo se sa srećom. Što bi od nas? Tako žalosni smo, tako bez nade, tako puni očaja! I oko nas kao pijesak, što se runi i izmiče ispod nogu i nigdje sigurna tla. A u duši praznina i zaludu kušamo izbjeci dosadi života.“ A drugi obraćenik Francois Coppée potvrđuje nam isto. „Čekamo i čekamo,“ veli on „kad će se već jedamput ostvariti ideali, a međutim se sve više i više množe samoubojstva, a očajni poklici odjekuju sa svih strana. Još nikada ne bijaše kod misaonih ljudi tolika apatija od života, ko što je dandanas.“

No ne samo konvertite, i sami obožavatelji moderne materijalističke kulture i tehničkog napretka priznaju to isto. Tako židov Max Nordau: „Čovječanstvo traži poput Fausta spoznaju i sreću, a još nikad možda nije bilo toliko udaljeno od trenutka, kome bi moglo kliknuti: O stani, tako si lijep! Kultura se širi i osvaja divlje predjele. Gdje je još jučer ležala tama, plamte danas sunca prosvjete. Svaki nam dan nosi novo otkriće, koje će naše boravište na zemlji, da učini ugodnijim, olakšati nam težinu opstanka i života, pružiti i dati čovječjem životu više lagodnosti i užitka. A čovječanstvo je nezadovoljnije, nemirnije, umornije nego ikada. Sav kulturni svijet naliči jednoj ogromnoj bolnici; tjeskobno jecanje napunja uzduh i na posteljama se previja muka i bol svake vrste. Idi iz zemlje u zemlju i viči: Je li tu stan sreće? ima li tu zadovoljstva i mira? Svuda, svuda nalaziš isti odgovor: Putuj dalje, kod nas ih nema! Ali čuj: iza međa već nosi vjetar očajno uzdisanje — i tamo preko, i tamo je samo nesloga, buna, boj i nasilje.“ (Max Nordau: *Konventionelle Lügen der Kultur Menschheit*). A Rudolf Eucken (jedan od najtreznijih modernih filozofa) potvrđuje: „Da se radi i to mnogo radi, o tom nema sumnje. Rad nam sve više otvara i osvaja svijet, razvija sile, obogaćuje život i vodi nas u pobjedonosnom letu od trijumfa do trijumfa. Ali što smo očekivali, nijesmo našli. Što više rad zaokuplja sve naše sile i misli, to nas jače tišti svijest, da nutarnji čovjek nije napredovao i da se njegova vruća težnja za srećom nije ispunila. . . Sve se naime koncentrira u pitanju, ima li naš život uopće još kakav smisao i vrijednost ili je pak možda već tako raskidan, da je uzalud nadati se miru i istini. Zato nije čudo, da se sve jače širi mračni pesimizam.“

Evo tako tešku osudu diže moderna kultura protiv same sebe.

I još jedan fakat u potvrdu. Prije desetak godina izdao je rothenburški biskup von Keppeler prekrasnu knjigu s naslovom „Mehr Freude.“ Knjiga je namijenjena najširoj publici, pa i nekatolicima. Raspačana je u mnogo hiljada primjeraka. Prvo se izdanje razgrabilo na jagmu. U predgovoru II. izdanja veli pisac: „Polazna točka i povod knjizi jest deficit radosti, što ga moderni, kulturni život pokazuje. Zato sam to morao najprije konstatovati, i ako mi je to bilo od svega najneugodnije. Promišljeno sam se kod toga služio auktoritetima, koje moderni i te kako cijene. Uza sve to bijah pripravan, da će mi oštro prigovarati i da će me prekoračiti s pesimizma. Ali kako sam se iznenadio: mjesto prigovora, sa svih strana odobravanje, svi priznaju taj deficit. Opće priznanje s najrazličitijih strana, a usto ona neobuzdana želja, s kojom tisuće i tisuće posegnuše za knjižicom, zar nije to nov, upravo potresan dokaz, kako moderno doba trpi od pomankanja sreće i radosti.“

Jasno je dakle, da moderna materijalistička kultura sa svojom tehnikom nije donijela svijetu ni mira ni sreće ni zadovoljstva, nasuprot, da ga je uza sav svoj vanjski sjaj ostavila u nutarnjoj tami, bijedi, samoći i razdvojenosti.

(Nastavit će se).

Osnutak katoličkoga dnevnika.

Najrašireniji je dnevnik francuskih katolika La Croix (Križ). Dnevna mu je naklada blizu 300.000, a stalnih pretplatnika ima do 250.000, čim se ne mogu pohvaliti nijedne francuske novine. Osnovali su ga asumpcionista, a kako, to ću da ukratko iznesem pred štovane čitatelje „Života.“

Prije „La Croixa“ francuski su katolici imali nekoliko dnevnika, među njima i vrlo uglednih, ali nisu imali novina, koje bi bile namijenjene širokim masama, a baš za ove je trebao dnevnik uređivan u strogo katoličkom duhu, jevtin, dobro informiran i bojovan, jer je bezdušna hajka na katolike prijetila nedoglednim posljedicama, ako joj se ne nađe ustuka.

Nije slučaj, što su baš asumpcionista osnovali ovakve novine. Već se osnivač njihov o. d' Alzon († 1880) bavio katoličkom pučkom štampom, a prilike ponukaše nasljednika mu o. Picarda, da i sam i braća mu još življe prionu uz rad za štampu. Tako je postao na pr. tjednik „Pèlerin“ (Hedočasnik), kojeg se danas tiska pol milijuna primjeraka. Poslije je osnovan mjesečnik „Croix-Revue“, koji se uspješno borio sa slobodnim zidarima i njihovim ortacima. Ali sve je to bilo malo: dnevne je navale valjalo suzbijati dnevnikom, a budući je najbolja obrana ofenziva, trebalo je prijeći u ofenzivu.

Nego ovoliki pothvat, kao što je osnutak velikog dnevnika, nije se smio uzeti na laku ruku. O. Picard, vrhovni starješina asumpcionista, pa njegova desna ruka, znameniti o. Bailly, znali su to dobro, pa su se mnogo molili Bogu, da ih rasvijetli i da